

Täysistunto

Tiistai 21.2.2023 klo 14.00—22.45

9. Hallituksen esitys eduskunnalle luotsauslaiksi ja laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 293/2022 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 27/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 27/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kymäläinen, olkaa hyvä ja tulkaa esittelemään mietintö.

Keskustelu

21.44 **Suna Kymäläinen sd** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelemme tosiaan liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintöä luotsauslaista ja laista sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi luotsauslaki, jolla kumottaisiin voimassa oleva luotsauslaki. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annettua lakia. Ehdotetuilla muutoksilla parannettaisiin merenkulun turvallisuutta säätämällä nykyistä täsmällisemmin, johdonmukaisemmin ja tasapuolisemmin luotsinkäyttövelvollisuuden ja siitä vapautumisen perusteista. Samoin merenkulun turvallisuutta edistettäisiin edellyttämällä toimijoilta nykyistä laadukkaammin todennettua osaamista. Uudistuksella myös muun muassa täsmennettäisiin luotsausyhtiön oikeutta kieltäytyä luotsauspalvelun tarjoamisesta tai keskeyttää luotsaustoiminta sekä säädettäisiin seuraamusmenettelyistä voimassa olevaa luotsauslakia täsmällisemmin.

Valiokunta pitää lakiehdotusta merenkulun turvallisuutta lisäävänä ja katsoo sen pääasiallisesti vastaavan alan muuttuneita toimintaolosuhteita. Lakiehdotuksen nähdään saadun selvityksen mukaan selkeyttävän vallitsevia epäselvyyksiä ja huomioivan myös varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyvät tarpeet. Valiokunta pitää myös hyvänä päätöksenä, että Saimaan luotsauksen erillisrahoitusratkaisu on otettu lakiin. Valiokuntakäsittelyn aikana esiin tulleiden kysymysten johdosta valiokunta esittää lakiehdotusten hyväksymistä vähäisin muutoksin.

Valiokuntakäsittelyn aikana on esitetty huolia liittyen muun muassa erivapautta koskeviin muutoksiin. Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan uudistuksessa tarkoituksena ei kuitenkaan ole poistaa mahdollisuutta erivapauden kaltaisen vapautuskirjan saamiselle. Vaikka erivapaus terminä poistuukin, jää lakiin kuitenkin sitä vastaava mekanismi, jolla jatkossakin voi saada nykyisen erivapauden kaltaisia alueellisia luotsausvapautuksia. Me-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

nettelyä vain uudistetaan vastaamaan nykyisiä toimintaolosuhteita sekä vastaamaan lain keskeiseen tavoitteeseen eli luotsausosaamisen varmistamiseen.

Erivapautta koskevilla muutoksilla parannetaan turvallisuustilannetta entisestään sekä toteutetaan hallitusohjelman tavoitetta varmistaa korkeatasoinen osaaminen ja riittävä ammattitaito merialueilla. Onnettomuuksia voidaan ennaltaehkäistä ainoastaan ennakkollisilla toimilla, ei onnettomuuden jälkeisillä toimilla. Vakavien onnettomuuksien ehkäiseminen tapahtuu keskeisesti varmistamalla navigointihenkilöstön osaamistaso, mihin erivapauksiin esitetyt muutokset keskeisesti tähtäävät.

Asiantuntijakuulemisessa on katsottu, että siirtyminen erivapauksista ehdotetun kaltaisiin PEC-lupakirjoihin lisäisi pienvarustamoiden kustannuksia huomattavasti. Saadun selvityksen mukaan tarkkaa vertailua nykyisen erivapauskirjan ja tulevan alueellisen PEC-lupakirjan välillä on hankala tehdä, sillä nykyisenkin erivapauskirjan hinnan muodostumiseen vaikuttaa usea tekijä. Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan luvan-hankkimiskustannusten nousu ei kuitenkaan muodostu kynnyskysymykseksi toimijoille. Vaikka ensimmäistä lupakirjaa haettaessa kulut ovat nykyistä suuremmat, menettely lupakirjojen uusimiseksi on jatkossa nykyistä kevyempi ja siksi todennäköisesti kokonaisuuden kannalta myös edullisempi.

Valiokunta kiinnittää mietinnössään huomiota myös liikenne- ja viestintäministeriön tilaamaan huoltovarmuusselvitykseen, jonka loppupäätelmänä on, että kokonaisuutena arvioiden erivapauksia koskevat ehdotetut muutokset parantavat huoltovarmuutta, kun sillä tarkoitetaan kykyä sellaisten yhteiskunnan taloudellisten perustoimintojen ylläpitämiseen, jotka ovat välttämättömiä väestön elinmahdollisuuksien, yhteiskunnan toimivuuden ja turvallisuuden sekä maanpuolustuksen materiaalien edellytysten turvaamiseksi vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa.

Kielitaitovaatimusten osalta valiokunta toteaa, että englanti on merenkulun kansainvälinen kieli ja laajasti käytössä alusten sisäisessä ja välisessä kommunikoinnissa myös Suomen aluevesillä ja että ymmärrettävä kommunikointi sekä aluksen miehistön että eri alusten välillä on keskeinen turvallisuutta edistävä tekijä, minkä toteutumista on luotsauslain uudistuksella haluttu toteuttaa. Valmistelussa on keskustelujen kautta päädytty ehdottamaan muotoilua, jossa on mahdollisimman pitkälle otettu huomioon eri toimijoiden tarpeet ja joka on samalla kokonaisuuden kannalta looginen ja edistää merenkulun turvallisuutta varmentamalla riittävät kommunikaatiokyvyt.

Ehdotettu luotsauslaki sisältää alueellista luotsinkäyttövapautusta hakeville henkilöille myös uusia, osaamisen näyttöön liittyviä vaatimuksia suhteessa nykyiseen erivapauskirjaan. Tästä seuraa jonkin verran varustamojen hallinnollisen taakan kasvua. Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan viranomaisten hallinnollisen taakan ei ole tältä osin arvioitu lisääntyvän merkittävästi, joten kyse ei ole varustamojenkaan osalta huomattavasta lisäyksestä. Joka tapauksessa varustamojen hallinnollisen taakan lisääntymisellä on tärkeä turvallisuuden varmistamiseen liittyvä peruste.

Valiokunta ottaa mietinnössään kantaa myös muutosten vaikutusten seurannan tarkeyteen. Valiokunta korostaa, että erivapausjärjestelmän muutoksella on laajat vaikutukset niin hallinnollisesti ja taloudellisesti kuin myös huoltovarmuudelle. Näillä muutoksilla on vaikutuksia myös Suomen kilpailukykyyn. On tärkeää, että merenkulku voi jatkaa toimintaansa ongelmitta. Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että tarkoin ja laajasti seurataan ja arvioidaan uudistuksen vaikutuksia ja kustannuksia. Tähän liittyen valiokunta esittää hyväksyttäväksi lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

seuraa ja arvioi tarkoin ja laajasti uudistuksen vaikutuksia merenkulun toiminnan jatkuvuudelle ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin merenkulun ja kilpailukyyn turvaamiseksi.

Valiokunta on tehnyt muutoksen luotsauslain 6 §:ssä säädettyyn poikkeukseen luotsinkäyttövelvollisuudesta satama-alueella esitettyyn muutokseen ja ehdottaa nykytilanteen säilyttämistä uudessa laissa. Saadun selvityksen mukaan satamaluotsausta koskevasta muutoksesta on käyty runsaasti keskustelua alan toimijoiden kanssa. Koska ehdotetun muutoksen osalta on kuitenkin edelleen olemassa vakavaa huolta hallinnollisen taakan lisääntymisestä ja koska satamaluotsauksen turvallisuustilanne on toistaiseksi ollut hyvällä tasolla, liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan nykyisen lain mukaisen sääntelyn säilyttämiselle on perusteita. Vaaratilanteiden ennaltaehkäisemiseksi on kuitenkin tärkeää ylläpitää jatkossakin satamien hyvää yrityskulttuuria. Merenkulun turvallisuuden kannalta on keskeistä, että myös satamaluotsauksessa otetaan eri turvallisuustekijät kattavasti huomioon. Tämän vuoksi valiokunta toteaa, että turvallisuustilanteen kehittymistä on tärkeää seurata ja tilanteeseen on reagoitava, mikäli vakavia vaaratilanteita tai jopa onnettomuuksia sattuisi.

Lisäksi valiokunta on tehnyt eräitä täsmennyksiä ja tarkennuksia etenkin oikeusministeriön esittämien huomioiden pohjalta sekä tehnyt eräitä muita, pääasiassa teknisluonteisia muutoksia ja lakitekniisiä korjauksia. Alkuperäisen hallituksen esityksen mukaisesti lait oli tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2023. Esityksen toisen lakiehdotuksen 1 §:ään on kuitenkin eduskunnassa muiden hallituksen esitysten käsittelyn yhteydessä tehty muutoksia. Tämän vuoksi lakiehdotuksen muotoilua on sovittava yhteen vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevien hallituksen esityksen 220/2021 ja hallituksen esityksen 231/2022 pohjalta hyväksyttyjen lakien mukaan. Kyseisten esitysten lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.9.2023. Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan uuden lain edellyttämien määräysten laatisemiseksi ja voimaan saattamiseksi sekä lain soveltamiseen valmistautumiseksi 1.9.2023 on hallituksen esityksessä ehdotettua parempi ajankohta. Tämän vuoksi nyt hyväksyttyjen lakiehdotusten on syytä tulla voimaan edellä mainittujen lakien jälkeen.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintö on yksimielinen. Tässä tilanteessa haluan myös kiittää tämän asian ja kaikkien muidenkin lakialoitteiden kohdalla valiokunnan hyvässä hengessä tehtyä työtä koko kauden aikana.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Och ledamot Löfström.

21.53 **Mats Löfström r:** Ärade herr talman! Säkerheten till havs och sjösäkerheten är naturligtvis en mycket viktig sak, och överlag kan man säga att Finland har en väldigt god säkerhet till havs också med nuvarande lotslag. Den här lotslagen gör en hel del förändringar som jag tror att det är mycket viktigt att man följer med konsekvenserna av, framför allt att inte rederiernas kostnader för att anlita lotsning stiger. Det är sant som också utskottets ordförande Suna Kymäläinen lyfte fram, och som också står i regeringspropositionen, att lotskostnaderna i helheten inte är så höga i proportion till lasten och värdet på hela leveransen, men för små leveranser kan lotsavgiften ändå vara betydande och kännbar för mindre trafikerade farleder som helt enkelt inte trafikeras så regelbundet. Det är viktigt att följa med att man inte försvårar transporterna till och från dessa farleder.

Ett konkret exempel som jag har blivit kontaktad om är farleden till Färjsundet på Åland, där spannmålsexporten från Åland till Nådendal går. Man gör kanske tre eller fyra leveranser per år med fartyg som är på mellan 600 och 2 000 bruttoton, alltså väldigt små fartyg,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

och här finns en stor oro över hur kostnadsstrukturen kommer se ut för de leveranserna i framtiden. Kommer fartygen som trafikerar där att kunna få dispens till en rimlig kostnad om de är över 50 meter, trots att de här fartygen inte har varit involverade i några olyckor tidigare? Det här är saker som kommer vara viktigt att följa med eftersom vi inte på något sätt heller får äventyra leveranser med sjötransporter från olika delar av Finland, från mindre trafikerade hamnar, även om vi naturligtvis inte heller ska tumma på sjösäkerheten.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Tack. — Kan vi få tolkning?

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Autto.

21.57 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Jo muinaiset roomalaiset sanoivat, että navigare necesse est, merenkulku on välttämätöntä, ja tämä jos mikä pitää totta tämän päivän Suomen osalta. Sota on tietysti muuttanut asetelmaa Euroopassa hyvin dramaattisesti. Suomi on toisaalta enemmän saari kuin ehkä koskaan olemme olleet. Toisaalta samaan aikaan tietysti myös huoltovarmuutemme kannalta tärkeitä maayhteyksiä pitää kehittää Ruotsin ja Norjan kautta pohjoiseen, mutta nekin vievät Jäämerelle, jota kautta sitten pääsemme edelleen maailman merille.

Mutta tässä tilanteessa, jossa siis Suomen ennen kaikkea viennistä ja tuonnista aivan valtaosa kulkee Itämeren kautta, luotsauslaki ei ole mikään vähäpätöinen lainsäädäntö. Sillä on valtavan suuri merkitys Suomen elinkeinojen kannalta, sillä on valtavan suuri merkitys myös, niin kuin totesi edustaja Löfström, joka hyvin tuntee Ahvenanmaan tilannetta — ja Ahvenanmaalta tulee paljon suomalaisia varustamoja — elinkeinojemme kilpailukyyn osalta, ja tässä mielessä tällä lainsäädännöllä on suuri merkitys. On tärkeää, että meillä on sekä ollut että tulee tämän uuden lain myötä olemaan hyvä luotsauslainsäädäntö Suomessa. Mutta on totta, että näitä kustannusrasitteita tulee tarkkaan seurata, jotta merenkulku säilyy Suomessa kilpailukykyisenä. Merenkululla on niin valtavan suuri merkitys meidän sekä elinkeinotoimintamme kannalta että kaikkien yhteyksiemme kannalta, osittain myös maan sisäisesti, kun puolivalmisteita kuljetetaan eri puolilta maata niihin jatkojalostuspaikkoihin, joista sitten tuotteet lopullisesti maailmalle jälleen myös laivojen mukana lähtevät.

Arvoisa puhemies! Ennen kaikkea halusin ottaa tämän puheenvuoron siksi, että tämä taitaa olla viimeinen liikennevaliokunnasta valmistunut mietintö tällä vaalikaudella. Haluan kiittää valiokunnan puheenjohtaja Suna Kymäläistä paitsi tämän mietinnön esittelystä, joka on ollut yksimielinen, myös ennen kaikkea valiokunnan puheenjohtajana siitä taitavasta puheen johtamisesta, jolla on päästy siihen hyvään tulokseen — liikennevaliokunnasta hyvin usein on saatu yksimielisiä mietintöjä. Ja jos mietitään, kuinka tärkeää vaikkapa tässä tapauksessa merenkulku ja nämä liikenteen ja logistiikan mutta myös viestinnän asiat ovat esimerkiksi suomalaisten arjelle ja suomalaisten arjen turvallisuudelle, niin se työ, jota liikennevaliokunnassa on tehty, on ollut valtavan merkityksellistä. Olen itse kokenut työn valiokunnassa erittäin hyvähenkiseksi, ja siitä ei vähiten käy kiittäminen nimenomaan valiokunnan mainiota puheenjohtajaa, edustaja Kymäläistä. Eli suuri kiitos valiokuntamme puheenjohtajalle tästä hyvästä työstä, jota olemme saaneet tällä vaalikaudella tehdä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen, Jari.

22.01 **Jari Kinnunen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Yhdyn tietysti näihin lausuttuihin kiitoksiin, mutta ennen kaikkea halusin yhden yksityiskohdan vielä tuoda esiin.

Valiokuntatyössähän me kiinnitimme huomiota myöskin tähän sataman määrittelyyn ja satamaluotsaukseen. Mielestäni me saimme siihenkin erittäin hyvän ja hyvin käytännönläheisen näkökulman, kuten tähän koko mietintöön, ja se on tehnyt tästä työskentelystä valiokunnassa erittäin mielenkiintoista, koska siellä on pyritty aina tämmöiseen käytännönläheisyyteen, ja tässä kyllä täytyy sanoa, että onnistuimme erinomaisesti.

Se on varmaan tärkeätä isoille satamille, että tämä satama-alue määritellään nyt tarkemmin. En näe siinä uhkaa, että se nyt esimerkiksi Helsingin osalta määriteltäisiin vähän tarkemmin kuin mitä se siellä kartassa oli, mikä nähtiin, koska täällä kuitenkin on erittäin vilkas liikenne myöskin huviveneiden osalta, ja en usko, että siinä tähän kaupalliseen liikenteeseen tulee häiriöitä. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 293/2022 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.